

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 lutego 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi –Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od pozwanego Izby Celnej w Ł. na rzecz powodów: Z. S., M. S., P. S., Z. W., Ł. G., M. G. (1), J. J., R. M. (1), J. L., P. M. (1), R. M. (2), A. I., R. B., Z. J., P. M. (2), M. B., A. M., M. F., M. G. (2) kwoty wskazane w sentencji tytułem świadczeń socjalnych za 2010 rok wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 marca 2010 roku do dnia zapłaty (pkt I pdpkt.1-19); zasądził od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego: Ł. G., R. M. (1), A. M. kwoty po 45 złotych, Z. S., P. S., Z. W., M. G. (1), R. M. (2), Z. J., M. B., M. F., M. G. (2), kwoty po 135 złotych, oraz M. S., J. J., J. L., P. M. (1), A. I., R. B., P. M. (2) kwoty po 450 złotych (pkt II pdpkt 1-3), oraz nadał wyrokowi w punkcie I rygor natychmiastowej wykonalności w zakresie kwot głównych (pkt III).

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy wydał w oparciu o następujący stan faktyczny.

Powodowie w spornym okresie byli funkcjonariuszami pełniącymi służbę w Izbie Celnej w Ł.

Powodowie w 2010 roku złożyli wnioski o wypłaty świadczenia socjalnego dla funkcjonariuszy Służby Celnej w postaci dopłaty do wypoczynku.

Według zasad obowiązujących do dnia 19 marca 2010 roku dopłata do wypoczynku na jednego uprawnionego wynosiła 736,82 zł.

Mając na względzie powyższą kwotę oraz liczbę osób uprawnionych powodom były należne następujące kwoty:

na rzecz Z. S. 1.473,64 zł, M. S. 2.947,28, zł P. S. 2.210,46 zł Z. W. 2.210,46 zł Ł. G. 736,82 zł M. G. (1) 2.210,46 zł J. J. 2.947,28zł R. M. (1) 736,82 zł J. L. 2.947,28zł P. M. (1) 2.947,28zł R. M. (2) 2.210,46 zł A. I. 2.947,28zł R. B. 2.947,28zł Z. J. 1.473,64 zł P. M. (2) 2.947,28zł M. B. 1.473,64 zł A. M. 736,82 zł M. F. 2.210,46 zł M. G. (2) 2.210,46 zł.

Począwszy od 20 marca 2010 roku dopłata na jedną osobę wynosiła 238 zł.

W dniu 30 marca 2010 roku powodom wypłacono ze spornego tytułu część kwot.

Powodowie wezwali pozwaną do dobrowolnego spełnienia świadczenia.

Strona pozwana odmówiła wypłaty świadczeń podnosząc zarzut przedawnienia.

Wysokość różnicy pomiędzy wypłaconymi świadczeniami wynosi w przypadku: Z. S. 997,64 zł M. S. 1.995,28 zł P. S. 1.496,46 zł Z. W. 1.496,46 zł Ł. G. 498,82 zł M. G. (1) 1.496,46 zł J. J. 1.995,28 zł R. M. (1) 498,82 zł J. L. 1.995,28 zł P. M. (1) 1.995,28 zł R. M. (2) 1.496,46 zł A. I. 1.995,28 zł R. B. 1.995,28 zł Z. J. 997,64 zł P. M. (2) 1.995,28 zł M. B. 997,64 zł A. M. 498,82 zł M. F. 1.496,46 zł M. G. (2) 1.496,46 zł

Wysokość uposażenia miesięcznego brutto powodów przewyższa kwoty różnicy pomiędzy wypłaconymi świadczeniami.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał roszczenie powodów za uzasadnione.

Sąd zważył, że podstawę roszczenia w rozpoznawanej sprawie stanowi art. 135 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o Służbie Celnej (Dz.U. nr 168, poz. 1323 ze zm.), zgodnie z którym funkcjonariuszom i członkom ich rodzin, byłym funkcjonariuszom, w tym emerytom i rencistom i członkom ich rodzin, mogą być przyznawane świadczenia socjalne.

Poprzednio kwestie te regulował art. 42 ustawy z dnia 24 lipca 1999 roku o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 72, poz. 802 i Nr 110, poz. 1255), na podstawie którego zostały wydane przepisy wykonawcze, które stosownie do art. 242 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej z 2009 roku obowiązywały w dacie złożenia przez powodów wniosków w styczniu, lutym i marcu 2010

roku - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 maja 2000 roku w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń socjalnych, które mogą być przyznane funkcjonariuszom celnym i członkom ich rodzin. (Dz.U. Nr 39, poz. 450).

Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia funkcjonariuszowi celnemu, który w związku z pełnieniem służby nabył w danym roku kalendarzowym prawo do urlopu wypoczynkowego, oraz małżonkowi funkcjonariusza, dzieciom własnym, dzieciom małżonka, dzieciom przysposobionym i dzieciom przyjętym na wychowanie, które:

1) nie ukończyły 18 lat, a w razie uczęszczania do szkoły - 24 lat albo 25 lat, jeżeli odbywają studia w szkole wyższej, a ukończenie 24 lat przypada na ostatni lub przedostatni rok studiów, albo

2) stały się osobami całkowicie niezdolnymi do wykonywania pracy przed osiągnięciem wieku określonego w pkt 1

- zwanymi dalej "członkami rodziny funkcjonariusza", przysługuje, na pisemny wniosek funkcjonariusza, raz w roku kalendarzowym, świadczenie w postaci dopłaty do wypoczynku.

Dopłata do wypoczynku przysługuje na każdą uprawnioną osobę w wysokości procentowej minimalnej stawki uposażenia zasadniczego według najniższej grupy uposażenia zasadniczego, obowiązującej w Służbie Celnej w dniu 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym funkcjonariusz nabył prawo do urlopu wypoczynkowego: 1) za 2000 r. - 19,35%, 2) od 2001 r. - 32,85%.

Liczbę uprawnionych członków rodziny funkcjonariusza, na których przysługuje dopłata do wypoczynku, ustala się według stanu rodzinnego funkcjonariusza, istniejącego w dniu nabycia prawa do urlopu wypoczynkowego za dany rok kalendarzowy, chyba że stan ten dla funkcjonariusza jest korzystniejszy w dniu złożenia wniosku o wypłatę tego świadczenia, nie później jednak niż w ostatnim dniu służby pełnionej w danym roku kalendarzowym.

Zdaniem Sądu I instancji bezspornym było między stronami, że przy zastosowaniu powyższych wyliczeń kwota dopłaty na jednego uprawnionego wynosiła 736,82 złotych. Rozporządzenie nie określało terminu rozpoznania wniosku funkcjonariusza. Powyższe rozporządzenie zostało uchylone z dniem 20 marca 2010 roku, kiedy to weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 roku w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin. (Dz. U. Nr 33, poz.177). Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia funkcjonariuszowi celnemu, który w związku z pełnieniem służby nabył w danym roku kalendarzowym prawo do urlopu wypoczynkowego, małżonkowi funkcjonariusza oraz dzieciom własnym funkcjonariusza, dzieciom małżonka funkcjonariusza, jak również dzieciom przysposobionym i dzieciom przyjętym na wychowanie przez funkcjonariusza:

1) do ukończenia 18. roku życia, a jeżeli pobierają naukę w szkołach dla młodzieży - do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24. roku życia, albo

2) do ukończenia 24. roku życia lub 25. roku życia, jeżeli odbywają studia wyższe, a ukończenie 25 lat przypada na ostatni lub przedostatni rok studiów, albo

3) jeżeli stały się osobami całkowicie niezdolnymi do pracy przed osiągnięciem wieku określonego w pkt 1 albo 2

- zwanych dalej "członkami rodziny funkcjonariusza", przysługuje, na jego wniosek, raz w roku kalendarzowym świadczenie w postaci dopłaty do wypoczynku.

W przypadku członków rodziny funkcjonariusza, o których mowa w ust. 1 pkt 1, jeżeli po ukończeniu 18 roku życia pobierają naukę w szkołach dla młodzieży, oraz określonych w ust. 1 pkt 2 i 3 wymagane jest przedłożenie dokumentów potwierdzających odpowiednio pobieranie nauki w szkołach dla młodzieży, odbywanie studiów wyższych albo całkowitą niezdolność do wykonywania pracy.

Liczbę uprawnionych członków rodziny funkcjonariusza, na których przysługuje dopłata do wypoczynku, ustala się według stanu rodzinnego funkcjonariusza, istniejącego w dniu nabycia prawa do urlopu wypoczynkowego za dany rok kalendarzowy.

W przypadku, gdy liczba uprawnionych członków rodziny funkcjonariusza zwiększyła się po dniu, o którym mowa w ust. 3, dopłatę do wypoczynku przyznaje się według stanu rodzinnego funkcjonariusza ustalonego na dzień złożenia wniosku, nie później jednak niż na ostatni dzień służby pełnionej w danym roku kalendarzowym.

Dopłata do wypoczynku przysługuje na każdą uprawnioną osobę w wysokości 0,127 kwoty bazowej określonej w ustawie budżetowej dla funkcjonariuszy Służby Celnej, przy czym wyliczoną kwotę dopłaty zaokrągla się do pełnych dziesięciu groszy w górę. Świadczenie, o którym mowa w ust. 1, jest rozliczane w kolejnych kwartałach roku, jednak nie później niż raz na pół roku, i jest wypłacane do końca miesiąca następującego po zakończeniu okresu rozliczenia, z zastrzeżeniem § 8. Zgodnie zaś z § 8 świadczenia przysługujące w danym roku kalendarzowym są wypłacane nie później niż do dnia 31 stycznia następnego roku kalendarzowego. Wysokość dopłaty do wypoczynku za rok 2010 obliczona według rozporządzenia z 2010 roku wynosiła 238 złotych, co także było pomiędzy stronami bezsporne.

Zatem zmiana, jaka nastąpiła w związku z wprowadzeniem rozporządzenia z 2010 roku dla podmiotów, które w 2010 roku złożyły wnioski o dopłatę do wypoczynku w okresie obowiązywania rozporządzenia z 2000 roku była na niekorzyść uprawnionych do dopłaty.

Zgodnie z § 10 rozporządzenia do wniosków w sprawach o przyznanie świadczeń socjalnych przysługujących w 2010 roku, złożonych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, stosuje się przepisy tego rozporządzenia.

Ten ostatni przepis był przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2013 roku, w sprawie P 44/10 (OTK-A 2013, Nr 4, poz.39), orzekł, że § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 roku w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 33, poz. 177 oraz z 2012 r. poz. 197) w zakresie, w jakim odnosi się do dopłaty do wypoczynku, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego nabycie prawa do dopłaty do wypoczynku następuje wraz z nabyciem w danym roku prawa do urlopu wypoczynkowego oraz wraz ze złożeniem pisemnego wniosku, zatem wysokość dopłaty do wypoczynku powinna zostać ustalona na podstawie stanu prawnego istniejącego w chwili nabycia prawa do dopłaty świadczenia. Pozostałe zdarzenia, takie jak rozpatrzenie wniosku i wypłata świadczenia, są konsekwencją złożonego wniosku. Stan prawny obowiązujący w momencie ich realizacji nie może obniżać wysokości wypłacanego dodatku. Trybunał Konstytucyjny, mając na względzie dotychczasowe orzecznictwo dotyczące zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa uznał, że przepis intertemporalny zawarty w § 10 rozporządzenia z 2010 r., zaskarżony w sprawie będącej przedmiotem orzekania, nakazujący stosować przepisy tego rozporządzenia do wniosków w sprawach o przyznanie świadczeń socjalnych przysługujących w 2010 r., w zakresie odnoszącym się do wypłaty dodatku do wypoczynku, złożonych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, jest zatem przepisem retroaktywnym. Zakwestionowana regulacja znajduje zastosowanie nie tylko do sytuacji prawnych zastanych w chwili wejścia w życie ustawy, ale również wywołuje skutki dla stosunków i sytuacji prawnych w zakresie, w jakim istniały one przed jej wejściem w życie. Reguluje bowiem na nowo, w sposób mniej korzystny dla uprawnionych, zakończone zdarzenia, które podlegały ocenie poprzednio obowiązujących przepisów. Mając na uwadze powyższe wyjaśnienia, uprawniony, składając wniosek do dopłaty do wypoczynku, zasadnie miał prawo oczekiwać otrzymania dopłaty w wysokości obliczonej zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym na dzień składania wniosku. Zmiana stanu prawnego wprowadzona po złożeniu wniosku, kształtująca na nowo, w sposób mniej korzystny, sytuację prawną uprzednio zakończoną złożeniem wniosku, stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady niedziałania prawa wstecz. Zmiana sposobu obliczania dodatku do wypoczynku w trakcie roku kalendarzowego i objęcie nią wszystkich uprawnionych do tego dodatku w danym roku stanowiła zaskoczenie dla uprawnionych, ponieważ nie dawała możliwości przygotowania się do wprowadzanej zmiany. Osoby, które nabyły prawo do dopłaty do wypoczynku i prawidłowo złożyły wnioski, i tak zostały objęte nowymi regulacjami. Przyjęte w przepisie przejściowym rozwiązanie polegające na tym, że do wniosków w sprawach o przyznanie świadczeń socjalnych przysługujących w 2010 r., czyli również dopłaty do wypoczynku, złożonych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, stosuje się przepisy tego rozporządzenia, nie jest przykładem regulacji przewidującej

bezpośrednie działanie nowego rozporządzenia, albowiem data rozliczenia wniosku, z którą związane jest zakończenie stosunku prawnego, jest jedynie rozliczeniem zakończonej złożeniem wniosku sytuacji faktycznej. Bez znaczenia przy tym pozostaje, kiedy nastąpi rozliczenie wniosku i wypłata należnego dodatku, ponieważ stan prawny, jaki należy wziąć pod uwagę, rozliczając wniosek, został ukształtowany w dniu jego złożenia (tak w uzasadnieniu do cytowanego wyroku).

Mając powyższe rozważania na uwadze Sąd Rejonowy uznał, że wnioski złożone przez powodów w styczniu 2010 roku winny zostać rozpoznane na podstawie rozporządzenia z 2000 roku i powodowie mieli prawo do wyrównania świadczenia socjalnego za 2010 roku, czego strona pozwana nie kwestionowała. Podniosła jednak zarzut przedawnienia, odnośnie którego Sąd powołał art. 165 ustawy o Służbie Celnej. Zgodnie z tym przepisem roszczenia z tytułu prawa do uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Kierownik urzędu może nie uwzględnić terminu przedawnienia, jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami. Bieg przedawnienia roszczenia z tytułu uposażenia i innych świadczeń oraz należności pieniężnych przerywa: każda czynność przed kierownikiem urzędu, podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia roszczenia; uznanie roszczenia.

W ocenie Sądu Rejonowego powodowie nabywali prawo do dopłaty, zgodnie z treścią uzasadnienia Trybunału Konstytucyjnego, w momencie nabycia prawa do urlopu i złożenia wniosku o dopłatę.

Rozporządzenie z 2000 roku nie określało terminu, w którym ma być rozpoznany wniosek, w ocenie Sądu w takim przypadku winien znaleźć zastosowanie art. 35 § 1 i 3 k.p.a., który stanowi o załatwieniu sprawy przez organ administracji publicznej bez zbędnej zwłoki oraz o załatwieniu sprawy, która wymaga postępowania wyjaśniającego nie później niż w ciągu miesiąca. Strona pozwana tego terminu nie dochowała, bowiem dokonała wypłaty dopiero w dniu 30 marca 2010 roku.

Sąd Rejonowy podkreślił, że nawet gdyby takiego terminu nie stosować, to jeżeli termin spełnienia świadczenia nie został, a przystąpienie do wykonania świadczenia przez stronę zobowiązaną (dłużnika) zależy od uprawnionego (wierzyciela), dniem wymagalności jest dzień, w którym dłużnik został wezwany do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

Zdaniem Sądu nie można przyjąć więc za uprawnione stanowisko strony pozwanej, że nie miała ona określonego terminu na spełnienie tego świadczenia. Sąd I instancji wskazał również, że nie można zastosować terminów rozpoznawania wniosków z rozporządzenia z 2010 roku, jak tego chcą powodowie, bowiem konsekwentnie, do sytuacji powodów znajdują zastosowanie przepisy poprzedniego rozporządzenia. Zatem w istocie, mając na względzie treść art. 165 ust. 1, roszczenia powodów były objęte przedawnieniem.

W ocenie Sądu Rejonowego opóźnienie w dochodzeniu roszczenia w tym przypadku jest jednak usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami, a podnoszony zarzut przedawnienia jest sprzeczny z art. 8 k.p. Zasady współżycia społecznego to standardy etyczno-moralne uznawane w społeczeństwie w ramach dominującego w nim systemu wartości. W stosunkach przemysłowych nie mają one jednak waloru uniwersalności. Ocena zgodności zachowania pracodawcy lub pracownika z zasadami współżycia społecznego zależy od konkretnych okoliczności każdego indywidualnego przypadku. Przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa trzeba uwzględnić wszystkie okoliczności konkretnego przypadku, zachodzące tak po stronie zobowiązanego, jak i po stronie uprawnionego, a możliwość zastosowania art. 8 k.p. nie zawsze musi być związana z negatywną oceną zachowania osoby zobowiązanej do świadczenia. W szczególności mają znaczenie przyczyna opóźnienia, czas trwania tego opóźnienia, a także zachowanie obu stron stosunku zobowiązaniowego. Zarzut nadużycia prawa zgłoszenia zarzutu przedawnienia roszczeń, z przyczyn leżących wyłącznie po stronie tego, przeciwko, któremu przysługuje roszczenie (w rozpoznawanej sprawie przeciwko pracodawcy), będzie uzasadniony wówczas, gdy świadomie zwleka on z terminowym zaspokojeniem roszczeń i celowo podejmuje jedynie pozorne zachowania utwierdzające wierzyciela

(pracownika), co do terminowego uzyskania zaspokojenia (zwodzi go), podczas gdy w istocie rzeczy zmierza do przedawnienia roszczeń.

Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że w rozpoznawanej sprawie w związku z tym, iż pozwana nie rozpoznała wniosków powodów niezwłocznie, (być może oczekując na wejście w życie mniej korzystnych przepisów), doprowadziła do tego, że wypłacono powodowi świadczenie w zaniżonej wysokości na podstawie przepisu, który został następnie uznany za niezgodny z konstytucją. Postępowanie strony pozwanej nie jest konsekwentne, bo z jednej strony wskazuje na wymagalność świadczeń poczynając od stycznia 2010 roku i powołuje się na zarzut przedawnienia, a z drugiej strony wskazuje, że nie miała określonego terminu na spełnienie świadczenia, zatem mogła to zrobić dopiero po upływie 2 miesięcy.

W ocenie Sądu, powoływanie się w takiej sytuacji na przedawnienie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i stanowi nadużycie prawa. Opóźnienie po stronie powodów jest usprawiedliwione, bowiem postępowanie przez Trybunałem Konstytucyjnym było długotrwałe. Powodowie wzywali pozwaną do dobrowolnego spełnienia świadczenia, na co pozwany zareagował w dniu 18 czerwca 2013 r., odmawiając zapłaty. Wystąpienie z pozwami w niespełna miesiąc po odmowie nie może być ocenione jako nadmierne. Zatem Sąd nie uwzględnił podniesionego zarzutu przedawnienia.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd przyjął, że roszczenia powodów są zasadne i zasądził na ich rzecz żądane kwoty, niesporne pomiędzy stronami, tytułem wyrównania świadczeń socjalnych za 2010 roku na podstawie art. 135 ustawy o Służbie Celnej oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 maja 2000 roku w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń socjalnych, które mogą być przyznane funkcjonariuszom celnym i członkom ich rodzin.

O odsetkach ustawowych Sąd orzekł na podstawie art. 165 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej, zgodnie z którym w przypadku zwłoki w wypłacie uposażenia, innych świadczeń oraz należności pieniężnych funkcjonariuszowi przysługują odsetki ustawowe od dnia, w którym uposażenie, inne świadczenie lub należność stały się wymagalne. W ocenie Sądu świadczenia powodów były wymagalne najpóźniej z dniem upływu miesięcznego terminu na rozpoznanie wniosku. Powodowie zażądali odsetek od dnia 31 marca 2010 roku, zatem Sąd orzekł zgodnie z żądaniem.

Określenie wymagalności roszczenia o odsetki dopiero od daty orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie jest zasadne zdaniem Sądu I instancji, bowiem gdyby strona pozwana rozpoznała wnioski bez zbędnej zwłoki nie wypłacałaby świadczeń na podstawie zakwestionowanego § 10. Sąd podniósł, iż strona pozwana powoływała się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2005 roku (II PK 99/05, OSNP 2006/19-20/298), uzasadniając stanowisko odnośnie zasądzenia odsetek na wypadek uwzględnienia roszczeń. W ocenie Sądu stanowisko zajęte w powołanym orzeczeniu, nie może mieć zastosowania w rozpoznawanej sprawie. Po pierwsze roszczenie o zapłatę odsetek należy wiązać z terminem spełnienia świadczenia. W tej sprawie, jak wywiedziono wyżej, wymagalność dopłaty do wypoczynku wiązana jest z datą złożenia wniosku. Złożenie wniosku stanowiło jednocześnie wezwanie do zapłaty, powodujących dla roszczeń pieniężnych o charakterze bezterminowym, obowiązek jego spełnienia niezwłocznie po wezwaniu – stosownie do treści powołanego art. 455 kc. W dacie złożenia wniosku o wypłatę świadczenia obowiązywały przepisy rozporządzenia z 2000 roku, korzystniejsze dla powodów, i takie powinny być zastosowane do niezwłocznego rozpoznania wniosku. Po drugie, wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie dokonywał interpretacji przepisów starego rozporządzenia – mającego zastosowanie do wniosków złożonych przez powodów, uchylał jedynie przepis intertemporalny dotyczący stosowania rozporządzenia, które weszło w życie dopiero z dniem 20 marca 2010 roku. Gdyby zatem pozwany w terminie właściwym rozpoznawał wnioski, stosowałby rozporządzenie, którego treść, interpretacja nie uległa zmianie na skutek orzeczenia Trybunału. Inaczej, niż w stanie faktycznym, którego dotyczy powołane orzeczenie z 2005 roku, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ogłoszone w dniu 10 maja 2013 roku, nie tworzyło nowego kształtu prawa, jakie funkcjonowało w dacie złożenia wniosków przez powodów. W tym zakresie przepisy nie uległy zmianie. Zarówno powodowie, jak i pozwany, rozpatrując wniosek przed 20 marca 2000 roku, powinni opierać się na brzmieniu rozporządzenia z 2000 roku. Prawidłowe stosowanie tych przepisów nie naruszało słusznego przekonania powodów, co do zakresu świadczeń, jakie mu przysługiwały, ani świadomości pozwanego, że ciąży na nim obowiązek zapłaty świadczeń w kwotach wynikających z rozporządzenia. Rozpoznanie wniosku po

terminie, na podstawie nowego rozporządzenia, wykorzystywało brzmienie § 10 rozporządzenia. Prawa powodów zostały niewątpliwie naruszone, po pierwsze spóźnionym rozpoznaniem wniosku, po drugie - zastosowaniem mniej korzystnych przepisów nowego rozporządzenia. W ocenie Sądu powołane okoliczności nie uzasadniają przyjęcia daty 10 maja 2013 roku, ponieważ prowadziłoby to do przysporzenia korzyści pracodawcy, który uchybił terminowi rozpoznania wniosku złożonego w czasie umożliwiającym rozpoznanie bez zwłoki przed dniem 19 marca 2010 roku. Stąd roszczenie o zapłatę odsetek zostało uwzględnione zgodnie z wnioskiem.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. (Dz.U. 2013.461 – t.j.) - § 2 ust. 1 i 2, § 3 ust. 1, § 4 ust. 1, § 12 ust. 1 pkt . 2 w zw. z: § 6 pkt 1, § 6 pkt. 2, oraz § 6 pkt. 3.

Przedmiotowemu orzeczeniu nadano w punkcie pierwszym rygor natychmiastowej wykonalności zgodnie z art. 477² § 1 k.p, w całości, bowiem kwoty zasądzone nie przekraczały jednomiesięcznych wynagrodzeń powodów.

Powyższe orzeczenie zostało zaskarżone przez stronę pozwaną w całości.

Apelujący zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 5 i 8 k.p. poprzez ich zastosowanie w sprawie,
2. naruszenie art. 165 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1323 ze zm.) w związku z § 10 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 r. w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 33, poz. 177 ze zm.) poprzez przyjęcie, że pozwany był w zwłoce z wypłatą świadczenia urlopowego w wysokości wynikającej z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2013 r. sygn. P -44 - już w dacie jego wypłaty w niższej wysokości.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, o orzeczenie o zwrocie spełnionych przez pozwanego świadczeń z pkt I zaskarżonego wyroku, któremu Sąd I instancji nadał rygor natychmiastowej wykonalności oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za obie instancje, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej – pomimo zasadności części zarzutów - nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodzić się należy ze skarżącym, że w niniejszej sprawie nie mogły mieć zastosowania przepisy kodeksu pracy tj. art. 5 i 8 k.p. Relacja prawna między Kodeksem pracy a przepisami regulującymi służbowe stosunki pracy (zwanymi pragmatykami) określona jest w art. 5 tego Kodeksu. Ustawy szczególne lub rozporządzenia (pragmatyki) regulujące odrębnie stosunki pracy pewnych grup zawodowych mają pierwszeństwo w stosowaniu przed Kodeksem pracy. Do tych stosunków Kodeks ma zastosowanie tylko w zakresie nieuregulowanym tymi ustawami lub rozporządzeniami. Wobec osób wykonujących pracę, lecz niebędących pracownikami Kodeks pracy stosuje się tylko wtedy, gdy przepisy regulujące ich stosunek zatrudnienia przewidują jego stosowanie w określonym zakresie (por. K. Jaśkowski, E. Maniewska, Kodeks pracy. Komentarz. Ustawy towarzyszące z orzecznictwem. Europejskie prawo pracy z orzecznictwem, Tom I, Zakamycze, 2006, wyd. V). Zatem stosowanie do niepracowniczego stosunku służbowego, a takim jest stosunek służbowy funkcjonariusza celnego, przepisów Kodeksu pracy ma wyraźnie określony zakres przedmiotowy, sprowadzający się do ustawowego wskazania, które instytucje mogą być doń odniesione. Może mieć to miejsce, gdy stanowi tak konkretny przepis materialnego prawa administracyjnego. Prawa i obowiązki funkcjonariuszy celnych wynikające ze stosunku służbowego uregulowane są ustawą o Służbie Celnej. Ustawa o Służbie Celnej nie zawiera generalnej zasady, że w sprawach w niej nieuregulowanych stosuje się Kodeks pracy. Stosunek służbowy funkcjonariusza służby celnej jest stosunkiem administracyjno-prawnym. Funkcjonariusz nie jest pracownikiem w rozumieniu Kodeksu pracy. Zatem nie ma wobec niego zastosowania zasada

subsidiarnego stosowania przepisów Kodeksu pracy wyrażona w art. 5 tego Kodeksu. W tej sytuacji uznać należy, iż niedopuszczalnym było zastosowanie przez Sąd Rejonowy wprost Kodeksu pracy w zakresie nienormowanym ustawą o Służbie Celnej. Jednak pomimo tego uchybienia stwierdzenia Sądu I instancji o braku podstaw do uwzględnienia zarzutu przedawnienia zgłoszonego przez stronę pozwaną są jak najbardziej zasadne. Z tym jednak zastrzeżeniem, iż podstawy prawnej nieuwzględnienia tego zarzutu należało poszukiwać nie w przepisach kodeksu pracy, ale w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 roku o Służbie Celnej (Dz.U. nr 168, poz. 1323 ze zm.). Przepisem normującym tę materię jest bowiem art. 165 ust. 2 cytowanej ustawy, który stanowi, że kierownik urzędu może nie uwzględnić terminu przedawnienia, jeżeli opóźnienie w dochodzeniu roszczenia jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami. Przyjąć zatem należy, że swego rodzaju namiastką czy też substratem art. 8 k.p. jest powyższa norma, która w swej treści odwołuje się do wyjątkowych okoliczności usprawiedliwiających późniejsze zgłoszenie roszczenia. Ustawodawca nie wskazując jednak, jakie to konkretnie okoliczności należy uznać za wyjątkowe pozostawił sądowi, rozstrzygającemu spory na tym tle powstałe, ocenę czy w jednostkowym stanie faktycznym zaistniałe zdarzenia mogą usprawiedliwiać fakt spóźnionego wystąpienia z roszczeniem. Zdaniem Sądu Okręgowego taką wyjątkową okolicznością w niniejszej sprawie było wydanie przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 23 kwietnia 2013 roku w sprawie P - 44/10 wyroku stwierdzającego, że § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 r. w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 33, poz. 177 oraz z 2012 r. poz. 197) w zakresie, w jakim odnosi się do dopłaty do wypoczynku, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zauważyć należy, że każdy obowiązujący akt prawny cechuje domniemanie jego konstytucyjności. Wychodząc zaś z zasady domniemania konstytucyjności aktów normatywnych, która służy bezpieczeństwu prawnemu i poczuciu pewności prawnej, należy stwierdzić, że tylko Trybunał Konstytucyjny może orzec w przedmiocie zgodności ustawy z Konstytucją (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.). Zatem nie ma wątpliwości, że domniemanie konstytucyjności aktów prawnych zapewnia stabilność i pewność obrotu prawnego. Natomiast wyrok orzekający o niekonstytucyjności aktu czy też konkretnego przepisu, kreuje nową rzeczywistość poprzez wzruszenie dotychczasowego porządku prawnego. Zdaniem Sądu Okręgowego wskazany wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2013 roku doprowadził do zmiany obowiązującego stanu prawnego w rozpoznawanym zakresie. Trybunał uznał, że przepis intertemporalny zawarty w § 10 rozporządzenia z 2010 r., zaskarżony w sprawie będącej przedmiotem orzekania, nakazujący stosowanie przepisu tego rozporządzenia do wniosków w sprawach o przyznanie świadczeń socjalnych przysługujących w 2010 r., w zakresie odnoszącym się do wypłaty dodatku do wypoczynku, złożonych i nierozpatrzonej przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, jest przepisem retroaktywnym. Zakwestionowana regulacja znajduje zastosowanie nie tylko do sytuacji prawnych zastanych w chwili wejścia w życie ustawy, ale również wywołuje skutki dla stosunków i sytuacji prawnych w zakresie, w jakim istniały one przed jej wejściem w życie. Reguluje bowiem na nowo, w sposób mniej korzystny dla uprawnionych, zakończone zdarzenia, które podlegały ocenie poprzednio obowiązujących przepisów. Mając na uwadze powyższe wyjaśnienia uprawniony, składając wniosek o dopłatę do wypoczynku, zasadnie miał prawo oczekiwać otrzymania dopłaty w wysokości obliczonej zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym na dzień składania wniosku. Zmiana stanu prawnego wprowadzona po złożeniu wniosku, kształtująca na nowo, w sposób mniej korzystny, sytuację prawną uprzednio zakończoną złożeniem wniosku, stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady niedziałania prawa wstecz.

Przedmiotowe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego dało powodowi asumpt do poszukiwania ochrony i obrony swoich praw przed sądem, ponieważ z tą chwilą uzyskali oni wiedzę, że działanie pracodawcy było nieprawidłowe, jako oparte na przepisie niekonstytucyjnym. Dotychczas pozostawali zaś w zaufaniu, co do zasadności i słuszności podejmowanych przez pracodawcę decyzji. Jednak – jak się okazało - zostały one podjęte z ewidentnym pokrzywdzeniem uprawnionych. Sąd Okręgowy dodatkowo zwrócił uwagę, że strona pozwana, pomimo wezwania przedsądowego do spełnienia świadczenia, jak i na etapie postępowania rozpoznawczego, w ogóle nie rozważała czy zawarta w ustawie o służbie celnej instytucja nieuwzględnienia przedawnienia mogłaby mieć zastosowanie do sytuacji powodów. Z akt sprawy nie wynika – a przynajmniej nie zostało to wykazane – aby strona pozwana jakkolwiek aktywność w tym kierunku przedsięwzięła. To zaś oznacza, że pozwany w sposób arbitralny i pewny założył, że nie zaistniały okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie w dochodzeniu roszczeń. Tym bardziej osłabia to wymowę stanowiska strony skarżącej o zasadności zgłoszonego zarzutu przedawnienia. Niezależnie jednak od braku

przeanalizowania przez Dyrektora pozwanej I. sytuacji powodów, w kontekście możliwości nieuwzględnienia terminu przedawnienia, Sąd Okręgowy zważył, że przedmiotowe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego było okolicznością wyjątkową w rozumieniu art. 165 ust. 2 ustawy o Służbie Celnej. Uchybienie trzyletniemu terminowi było więc w pełni usprawiedliwione powyższą okolicznością. A co za tym idzie, roszczenie o wyrównanie świadczeń socjalnych podlegało - jako uzasadnione - uwzględnieniu.

Brak było także podstaw do podważenia prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu I instancji w zakresie daty początkowej należnych powodom odsetek ustawowych. Zauważyć należy, że rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 roku w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 33, poz.177), które było zastosowane przez stronę pozwaną, zostało wydane w celu wykonania delegacji ustawowej zawartej w art. 135 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323, ze zm.; dalej: ustawa o Służbie Celnej) nakładającej na Radę Ministrów obowiązek określenia, w drodze rozporządzenia, podmiotów uprawnionych do wypłaty świadczeń socjalnych, rodzaju i zakresu tych świadczeń, sposobu obliczania i ich wysokości, terminów rozliczeń oraz wypłaty. Z kolei wcześniejsze rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 maja 2000 roku w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń socjalnych, które mogą być przyznane funkcjonariuszom celnym i członkom ich rodzin (Dz.U.2000.39.450) takiej regulacji co do terminu rozliczeń i wypłaty należnych świadczeń nie zawierało. W związku z tym należało powstałą przez przeoczenie prawodawcy lukę prawną uzupełnić i ustalić, kiedy faktycznie roszczenie powodów było wymagalne. W tym zakresie pomocne mogą być rozważania Trybunału Konstytucyjnego zawarte w wyroku z dnia 23 kwietnia 2013 roku w sprawie P 44/10. W uzasadnieniu tego orzeczenia Trybunał podniósł, że nabycie prawa do dopłaty do wypoczynku następuje wraz z nabyciem w danym roku prawa do urlopu wypoczynkowego oraz wraz ze złożeniem pisemnego wniosku, zatem wysokość dopłaty do wypoczynku powinna zostać ustalona na podstawie stanu prawnego istniejącego w chwili nabycia prawa do dopłaty świadczenia. Pozostałe zdarzenia, takie jak rozpatrzenie wniosku i wypłata świadczenia, są konsekwencją złożonego wniosku. Powyższa konkluzja oznacza, że prawo do dopłaty powstało w momencie nabycia prawa do urlopu i złożenia wniosku o dopłatę. A co za tym idzie, złożenie przez powodów wniosków o wypłatę świadczeń w postaci dopłaty do wypoczynku (dokonane po nabyciu prawa do urlopu wypoczynkowego), prowadziło do powstania samego prawa, powodując także jego wymagalność. Jednak nawet gdyby przyjąć, że jest to założenie nieprawidłowe, jako nie mające oparcia w przepisach prawa (brak w przedmiotowym rozporządzeniu z dnia 11 maja 2000 roku normy regulującej kwestię terminu), to należałoby zastosować ogólną zasadę wskazującą na obowiązek spełnienia świadczenia bez zbędnej zwłoki. Zasada ta ma na celu zapewnienie stabilności obrotu prawnego. W tej sytuacji uznać należy, że strona pozwana była zobligowana do rozpoznania wniosków i wypłaty świadczeń w możliwie jak najkrótszym terminie. Dokonanie zaś wypłaty należnych roszczeń po przeszło dwóch miesiącach od złożenia wniosków, w żadnym wypadku nie mieści się w pojęciu bezzwłocznego spełnienia świadczenia. Pozwany nie udowodnił, aby zaistniały jakiegokolwiek okoliczności uniemożliwiające bezzwłoczne rozpoznanie przedmiotowych wniosków, a przez to usprawiedliwiające podjęcie decyzji dopiero pod koniec marca 2010 roku. Zapewne sama procedura sprawdzenia wniosków oraz ustalenia liczby osób uprawnionych do otrzymania przedmiotowego świadczenia nie uzasadniała przekroczenia terminu do dokonania wskazanej czynności. Przy czym z akt sprawy nie wynika, aby strona pozwana na powyższą okoliczność w postępowaniu rozpoznawczym w ogóle się powoływała. Uznać zatem należy, że nie było żadnych formalnych ani materialnoprawnych przeszkód, które nie pozwoliłyby pracodawcy na realizację zobowiązania bez zbędnej zwłoki.

Błędnie natomiast skarżący upatruje uzasadnienia dla swojego stanowiska, co do wymagalności świadczenia i należnych powodom odsetek ustawowych w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającym niekonstytucyjność § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2010 roku w sprawie świadczeń socjalnych funkcjonariuszy celnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 33, poz. 177), a konkretnie w dacie wydania tego orzeczenia. Apelujący pomija okoliczność, że wskazany przepis rozporządzenia nie miał zastosowania do niniejszej sprawy. Nieuprawnione jest zatem powoływanie się przez pozwaną Izbę na brak wiedzy co do jego niekonstytucyjności i uzyskanie jej dopiero z chwilą wydania wyroku przez Trybunał. Istotne bowiem było – czego skarżący stara się nie dostrzegać – że pozwany pomimo, że mógł i powinien zastosować przepis rozporządzenia dnia 11 maja 2000 roku, uchybił temu obowiązkowi i doprowadził do rozpoznania wniosków powodów w czasie obowiązywania nowego rozporządzenia. Natomiast obecnie konsekwencje swego zaniechania próbuje przerzucić na powodów, poprzez

pozbawienie ich należnych odsetek ustawowych za okres wymagalności roszczeń. Mając na względzie powyższe rozważania oraz fakt, że powodowie zażądali odsetek od dnia 31 marca 2010 roku, rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego należało więc uznać za zgodne z ich żądaniem.

Powyższej oceny nie zmienia stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2005 r. wydanym w sprawie II PK 99/05 (opubl. OSNP 2006/19-20/298), na który powołuje się apelujący. W wyroku w tym Sąd Najwyższy wskazał, że odsetki od wynagrodzenia za dyżury lekarskie pełnione przed dniem 20 maja 1999 r. należą się najwcześniej od daty ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98 (Dz. U. Nr 45, poz. 458). Apelujący nie dostrzega jednak, że do sformułowania powyższej tezy doszło w innych okolicznościach, niż zaistniałe w niniejszej sprawie. W sprawie II PK 99/05 przepisy, które były podstawą obliczania wynagrodzenia (a dokładnie jego wyrównania) za dyżury lekarskie zostały orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 1999 roku uznane za sprzeczne z art. 66 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 128 i art. 298 k.p. Dlatego też Sąd Najwyższy przyjął, że najwcześniejszą datą, od której należne były odsetki jest dzień ogłoszenia tegoż orzeczenia. W niniejszej zaś sprawie taka sytuacja nie występowała, ponieważ wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2013 roku nie dokonywał oceny zgodności z Konstytucją przepisów dotychczasowego rozporządzenia - mającego zastosowanie do wniosków złożonych przez powodów - lecz uchylał przepis intertemporalny dotyczący stosowania rozporządzenia, które weszło w życie dopiero z dniem 20 marca 2010 roku i nie mogło wobec tego stanowić podstawy prawnej przyznania spornych świadczeń. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ogłoszone w dniu 10 maja 2013 roku, nie tworzyło nowego kształtu tego prawa, które funkcjonowało w dacie złożenia wniosków przez powodów. W zakresie prawa obowiązującego w dniu złożenia wniosków przepisy nie uległy więc zmianie. A zatem powołane w apelacji stanowisko Sądu Najwyższego nie może mieć w niniejszej sprawie zastosowania.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że teza apelującego o dacie początkowej należnych powodom odsetek ustawowych, przypadającej na dzień 10 maja 2013 roku nie może się ostać. Uznać zatem należy, że rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego, także we wskazanym zakresie, było uzasadnione.

Zdaniem Sądu Okręgowego, rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji jest prawidłowe. Z tych też względów brak jest podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję orzeczono na podstawie art. 98 kpc i § 6 pkt 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).

Z uwagi na to, że stronę powodową, która w postępowaniu apelacyjnym wygrała sprawę w całości, reprezentował pełnomocnik z wyboru, Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej Izby Celnej w Ł. na rzecz Ł. G., R. M. (1) i A. M. kwotę po 60 zł; Z. S., P. S., Z. W., M. G. (1), R. M. (2), Z. J., M. B., M. F., M. G. (2) kwotę po 67,50 zł oraz M. S., J. J., J. L., P. M. (1), A. I., R. B., P. M. (2) kwotę po 225 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję, zgodnie z treścią art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 1, 2, 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).